КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

УДК 343.575:341.4
DOI https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2026.5/38

Германов С. А.
https://orcid.org/0000-0002-0151-7680
Донецький державний університет внутрішніх справ

ХУЛІГАНСТВО ЯК КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЯВИЩЕ: ГЕНЕЗА, СУЧАСНЕ РОЗУМІННЯ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

У статті досліджено хуліганство як складне кримінально-правове явище, яке виникло внаслідок тривалого розвитку суспільного розуміння дозволеної поведінки, громадського порядку та меж кримінально-правового реагування. Проведено аналіз еволюції поняття «хуліганство», його етимології та особливостей формування відповідної кримінально-правової заборони. Особлива увага приділяється дискусійності щодо походження терміна «хуліганство» та різним його інтерпретаціям у науковій літературі. Виявлено, що поведінка, яку за сучасними мірками можна віднести до хуліганської, існувала задовго до появи відповідного поняття, але в ранніх стадіях правового розвитку не виділялась як окреме порушення. Правова оцінка таких дій залежала від характеру завданої шкоди і могла вважатися посяганням на життя, здоров'я, честь, гідність, майно чи інші суспільні відносини. Досліджено розвиток кримінально-правової відповідальності за хуліганство в Україні та в радянський період. Роль Кримінальних кодексів УСРР 1922 і 1927 років, а також Кримінального кодексу УРСР 1960 року у формуванні хуліганства як окремого кримінально карного діяння визначена як суттєва. Простежено перехід від загального реагування на порушення громадського порядку до нормативного закріплення спеціального складу хуліганства. Особлива увага приділена сучасному розумінню хуліганства згідно зі статтею 296 Кримінального кодексу України. Виокремлено основні ознаки цього правопорушення: грубе порушення громадського порядку, мотив явної неповаги до суспільства, особлива зухвалість або винятковий цинізм. Підкреслено важливість суб'єктивної сторони, насамперед мотиву явної неповаги до суспільства, у відокремленні хуліганства від інших правопорушень та адміністративних деліктів. Відсутність законодавчо закріпленого визначення громадського порядку викликає дискусії щодо його змісту, що потребує подальшого наукового опрацювання. Проведено порівняльний аналіз кримінально-правових підходів протидії хуліганським проявам у зарубіжних країнах. Виявлено, що універсального підходу до криміналізації таких діянь немає. У деяких країнах використовується термін «хуліганство», тоді як в інших такі прояви потрапляють під інші склади правопорушень проти громадського порядку, спокою, безпеки чи моральності. Проаналізовано особливості правового регулювання в Латвії, Литві, Естонії, Швейцарії, Іспанії, Швеції, а також окремі підходи англо-американських та азійських правових систем. Встановлено тенденцію до диференціації оцінки хуліганських проявів за характером поведінки, способом її вчинення, наслідками і ступенем суспільної небезпечності. Доводиться, що зарубіжний досвід свідчить про можливість диференційованого підходу до юридичної оцінки хуліганських проявів і може бути використаний для вдосконалення українського кримінального законодавства, зокрема в контексті розмежування хуліганства з суміжними правопорушеннями і конкретизації його кримінально-правових ознак.

Ключові слова: *хуліганство, кримінальне правопорушення, громадський порядок, хуліганський мотив, кримінальна відповідальність, кримінальне право, генеза хуліганства, порівняльно-правовий аналіз, зарубіжний досвід, стаття 296 КК України.*

© Германов С. А., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Постановка проблеми. «Хуліган», «хуліганство», «хуліганські дії», «хуліганські мотиви» – ці поняття з'явилися в нашій мові, літературі та офіційних джерелах не дуже давно – наприкінці XIX ст., але самі діяння, які охоплюються такою термінологією, мали місце протягом всієї історії розвитку суспільства, держави і права, при цьому завжди оцінювалися з боку суспільства і держави як негативні явища, що певним чином відображалося й у відповідних правових джерелах [1, с. 6].

Наклович М. Л. зазначав, що навіть етимологія слова «хуліганство» викликає суперечки. Дослідивши літературні джерела англійських авторів, вказує на дві версії етимологічного походження цього поняття [2, с. 39]. Як зазначає Налуцишин В. В., перша версія, умовно названа американською, пов'язана з назвою одного з індіанських племен, що перекочовували між Техасом і Каліфорнією. З цим індіанським племенем європейські поселенці в Північній Америці мали особливо тривалі сутички. Тому під терміном «хулігани» почали розуміти людей, які протистоять культурі, мають схильність насміхатися з неї та, переважно, не розуміють її [3, с. 18].

Існує ще друга версія походження слова «хуліган». На думку деяких дослідників, воно походить від англійського слова «hooligan», яке з 1890 року почали вживати для опису особливо нахабних вуличних бешкетників з південно-східного Лондона. Інша версія стверджує, що слово є похідним від прізвища ірландської родини злочинців Hooligan, яка жила в Лондоні наприкінці XVIII століття. Також існує гіпотеза, що термін походить від імені ірландця Holly, який створив кілька банд, що тероризували місцевих жителів. Ще одна версія пов'язує походження слова з прізвищем братів Холліген зі Шотландії, які проживали наприкінці XVIII століття і були відомі своїм злочинним способом життя, варварством і буйством [4, с. 143].

В Академічному тлумачному словнику української мови цей термін описується як грубе порушення громадського порядку і норм поведінки, що свідчить про зневагу до суспільства і людської гідності. Існує кілька версій походження цього слова, що дає підстави припустити, що термін з'явився дещо раніше (наприкінці XVIII століття) в зарубіжній юридичній літературі, ніж у вітчизняній. Очевидно, це поняття охоплювало аморальні, протиправні, некультурні, особливо зухвалі й цинічні дії, які в першу чергу були спрямовані на порушення громадського спокою, а вже потім порядку [5, с. 12].

Хуліганство є одним із найпоширеніших злочинів у загальній структурі злочинності. Тому розробка ефективних заходів для його запобігання є одним з основних завдань правоохоронних органів України [6, с. 424].

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про значну увагу науковців до питання кримінальної відповідальності за хуліганство. Це питання стосується багатьох аспектів, досліджуваних у кримінальному праві та кримінології. Історію розвитку та формування відповідальності за хуліганські діяння вивчали такі науковці, як Івахненко О. А., Налуцишин В. В., Демчишин Д. А., Алфьоров С. М. та інші. Їхні роботи висвітлюють еволюцію заборон та змін у законодавстві у різні історичні епохи, а також особливості таких норм в законодавстві України. Сучасні аспекти хуліганства в кримінальному праві досліджували Шаблистий В. В., Галемін О. А., Артюхова В. В., Тодика Є. Д., Булькевич А. В., Піщенко Г. І., Лисенко А. О. тощо. Їхні праці зосереджують увагу на визначенні об'єкта правопорушення, характеристиці його об'єктивних та суб'єктивних складових, особливостях мотивів і питаннях кваліфікації та запобігання подібним злочинам. У порівняльно-правовому контексті кримінальна відповідальність за хуліганські дії була предметом досліджень Кришевич О. В., Чупринського Б. О., та інших учених. Їхній аналіз демонструє різноманітність підходів до оцінки хуліганства в різних країнах; в одних відповідальність безпосередньо пов'язана з цим поняттям, тоді як в інших вона накладається на правопорушення проти громадського порядку чи безпеки. Наукові дослідження найчастіше зосереджують увагу на окремих історичних періодах або специфіці законодавства різних країн. Це вказує на потребу в комплексному підході до вивчення хуліганства як кримінально-правового феномена з урахуванням його історичної еволюції, сучасного трактування в Україні та основних моделей регулювання в інших державах.

Постановка завдання. Метою цієї статті є комплексне дослідження хуліганства як кримінально-правового явища шляхом аналізу його історичної генези, етимологічного походження та розвитку кримінально-правової заборони хуліганських діянь, визначення сучасного змісту складу хуліганства за кримінальним законодавством України, а також здійснення порівняльно-правового аналізу підходів окремих зарубіжних держав до кримінально-правової оцінки діянь, що порушують громадський порядок і демонструють неповагу до суспільства.

Виклад основного матеріалу. Хуліганство як кримінально-правове поняття має довгу історію, яка змінювалася разом із розвитком суспільства та законодавства. По суті, це поняття відображає вчинення грубих порушень громадського порядку, що супроводжуються вираженою неповагою до суспільства. Історично, концепція хуліганства часто асоціювалася з молодіжними безладами, неадекватною поведінкою та відмовою від встановлених норм і правил [7, с. 4].

Лека Ю. В. зазначає, що у деяких юрисдикціях історично хуліганство було адміністративним правопорушенням, що тягнуло за собою відповідальність у формі адміністративних штрафів або арешту. Проте з часом, особливо у сучасному правовому контексті, хуліганство може класифікуватися як злочин. Це призводить до більш суворих покарань, таких як великі штрафи, обмеження волі або навіть ув'язнення [8, с. 94].

Вивчаючи історичні джерела стосовно зазначеного явища, Налуцишин В. В. зауважив, що аналіз літературних джерел звичаєвого права, збірки правових актів, таких як «Руська правда», церковні статути, договори київських князів з Візантією, Новгородські та Псковські судні грамоти, а також Литовські статути та Московські Судебники 1497 і 1550 років, свідчить про відсутність у цих документах норм щодо хуліганства. Аналогічно, такі норми відсутні і в актах Гетьманської держави. Можна припустити, що в цей історичний період випадки порушення спокою чи бешкетництва, або навіть зухвала зневага до особи, якщо вони супроводжувалися завданням фізичної чи майнової шкоди, підпадали під відповідальність за посягання на здоров'я (або життя у випадку вбивства) чи власність [9, с. 13; 10 с. 8].

Як зазначає Івахненко О. А., у Соборному Уложенні 1649 року передбачалася відповідальність за порушення громадського порядку або порядку, встановленого в певних державних чи громадських органах та організаціях. Такі норми існували не лише в цьому контексті, але й у багатьох інших випадках. Кримінальне уложення 1903 року також містило багато положень щодо відповідальності за порушення громадського порядку чи інші прояви неповаги до суспільства. Вперше хуліганство як окремий склад злочину було визначено статтею 176 Кримінального кодексу УСРР 1922 року в підглаві 5 «Інші посягання на особистість та її гідність» глави 5 Особливої частини КК «Злочини проти життя, здоров'я, волі і гідності». У Кримінальному кодексі УСРР 1927 року стаття 70, що передбачала відповідальність за хуліганство, була включена до глави II Особливої частини КК «Злочини проти порядку управління» [1, с. 8–20].

Ст. 70 КК Української РСР 1927 року встановлено: «за хуліганські дії на підприємствах, в установах та прилюдних місцях – тюремне ув'язнення строком на один рік, якщо ці дії за своїм характером не спричинюють більш важкого покарання. За ті самі дії, якщо вони ускладнені буйством або бешкетом, або вчинені повторно, або вперто не припинялись, незважаючи на попередження органів, які охороняють громадський порядок, або за своїм змістом відзначались винятковим цинізмом та зухвальством, або вчинені групою осіб, або щодо неповнолітніх та жінок, – позбавлення волі на строк до п'яти років. За ті самі дії, якщо вони поєднані з убивством, згвалтуванням, тяжкими ушкодженнями на тілі або з підпалом, – позбавлення волі на строк до десяти років» [11].

У Кримінальному кодексі Української РСР 1960 року було систематизовано кримінально-правові норми, що діяли на території УРСР. Цей Кодекс було прийнято Верховною Радою УРСР 28 грудня 1960 року і введено в дію з 1 квітня 1961 року. Він був розроблений відповідно до Основ кримінального законодавства Союзу РСР і союзних республік (1958 р.) та діяв (із певними змінами) до 1 вересня 2001 р. Статтею 206 цього КК встановлювалась відповідальність за хуліганство. Хуліганство визначалось як «дії, які грубо порушують громадський порядок і виражають явну зневагу до суспільства». Злісне хуліганство (ті ж дії, поєднані з опором представнику влади чи представнику громадськості, який виконує обов'язки по охороні громадського порядку, або такі, що за своїм змістом відзначалися винятковим цинізмом чи зухвальством, або вчинені особою, раніше судимою за хуліганство, або особливо небезпечним рецидивістом) визнавалось кваліфікованим складом злочину. За вчинення «простого хуліганства» (ч. 1 ст. 206 КК УРСР) передбачалося покарання у виді позбавлення волі на строк до одного року або виправних робіт на той же строк. Злісне хуліганство (ч. 2 ст. 206 КК УРСР) каралося позбавленням волі на строк до п'яти років [10, с. 13].

Відповідно до диспозиції статті 296 Кримінального кодексу України, хуліганство – грубе порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, що супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом родовим об'єктом хуліганства є громадський порядок, визначення якого не отримало свого

законодавчого закріплення [12]. Кожне правопорушення зачіпає громадський порядок і потенційно може завдати йому шкоди, оскільки саме ігнорування передбачених законом норм є порушенням цього порядку. Це підтверджується тим, що місце скоєння злочину (громадське, публічне чи ні) не має значення для його кваліфікації, про що буде зазначено під час аналізу об'єктивної сторони [13, с. 157].

Що стосується зарубіжного досвіду, то слід відмітити, що у Кримінальному кодексі Данії, згідно з параграфом 267, зазначено, що «будь-яка особа, яка посягає на честь іншої образливими словами чи поведінкою або поширює недостовірну інформацію про дії, які можуть принизити її чи викликати зневагу в інших громадян, підлягає покаранню у вигляді штрафу або звичайного ув'язнення» [14, с. 60].

Багато кримінальних кодексів інших країн передбачають відповідальність за хуліганство. Наприклад, у Кримінальному кодексі Литви (ст. 284) та Пенітенціарному кодексі Естонії (ст. 262, 263) визначено порушення громадського порядку, яке по суті є хуліганством. Підходи до регулювання такої відповідальності варіюються: в одних країнах, таких як Австрія, Австралія, Німеччина, Польща, Швейцарія та Японія, подібні склади злочинів відсутні. В інших державах, як-от Великобританія, Нідерланди, Данія, Іспанія, штат Техас (США), Туреччина, Франція та Швеція, відповідальність визначена в різних статтях і містить певні форми хуліганських дій. Багато з цих країн не використовують термін «хуліганство» або не згадують хуліганські мотиви, за винятком пострадянських держав. У Кримінальному кодексі Голландії хуліганські дії охоплюються статтями 141–144, у Кримінальному кодексі Іспанії – статтями 557 та 559. Цікавою особливістю таких дій є їхня публічність, яка не є обов'язковою умовою в статті 296 КК України. У деяких країнах хуліганство може бути пов'язане з сексуальними діями. Наприклад, за статтею 183а КК Німеччини особа, яка публічно вчиняє сексуальні дії і порушує норми суспільної моралі, може бути покарана ув'язненням до одного року або штрафом [15, с. 115].

Варто відзначити, що в Кримінальному кодексі Литовської Республіки немає окремої статті про «хуліганство». Проте ст. 284, що під назвою «Порушення громадського порядку», розташована в Главі XI «Злочини та кримінальні проступки проти громадського порядку», передбачає відповідальність за дії, які порушують спокій у громадських місцях. Сюди входять зухвалі дії, погрози, знущання і вандалізм, що демонструють неповагу до інших. Відсутність специфічного складу злочину «хуліганство» не означає, що такі дії залишаються безкарними. Стаття 284 все ж встановлює відповідальність за порушення громадського порядку, охоплюючи як хуліганство, так і вандалізм. Це логічно, адже хуліганство та вандалізм є близькими за своєю природою явищами. Як зазначають О. М. Бандурка та А. Ф. Зелінський, багато актів вандалізму розглядаються судами як хуліганство [16, с. 163].

У частині 2 статті 231 Кримінального кодексу Латвійської Республіки передбачена відповідальність за хуліганство. Це стосується дій, які грубо порушують громадський порядок і демонструють явну неповагу до суспільства, зухвало ігноруючи загальноприйняті норми поведінки, а також порушують спокій людей або заважають роботі установ, підприємств чи організацій. Особливо, якщо такі дії супроводжуються опором представникам влади або особам, які намагаються припинити порушення громадського порядку. Покаранням може бути позбавлення волі на строк до семи років і контроль поліції до трьох років [5, с. 124].

Варто зазначити, що згідно з Пенітенціарним кодексом Республіки Естонія, кваліфікований склад порушення громадського порядку та грубе порушення громадського порядку (частина 2 статті 262 і частина 2 статті 263) передбачає відповідальність за зазначені дії юридичною особою [17, с. 101].

У Кримінальному кодексі Швейцарії дванадцятий розділ під назвою «Злочини і проступки проти суспільного спокою» включає кілька статей, що передбачають відповідальність за дії, які загрожують життю, здоров'ю або майну громадян. До них належать: стаття 258 «Залякування населення»; стаття 259 «Публічні заклики до вчинення злочинів або насильницької діяльності»; стаття 260 «Порушення громадського порядку, пов'язане з насильницькими діями групи осіб» [18, с. 86; 19, с. 159].

Стаття 557 кримінального закону Іспанії, яку можна порівняти зі ст. 296 КК України, встановлює, що особа, яка діє в групі з наміром порушити громадський спокій, завдає тілесні ушкодження іншим людям, спричиняє шкоду майну, створює перешкоди на дорозі, захоплює будівлі або приміщення, підлягає покаранню у вигляді тюремного ув'язнення строком від шести місяців до трьох років. Це не виключає можливості отримання іншого покарання за іншими статтями. В кримі-

нальному кодексі Швеції, статті 1 і 2 розділу 16 «Злочини проти громадського порядку» теж визначають відповідальність за порушення порядку групою осіб [19, с. 159; 20, с. 218].

Як зазначає Булькевич А.В., у Сполучених Штатах хуліганство, відоме як disorderly conduct, є злочином, що охоплює різні порушення громадського порядку – від незначних до серйозних. Покарання варіюється залежно від штату і може включати штрафи, адміністративний арешт або навіть кримінальне переслідування. В Японії хуліганство, чи 迷惑行為 (meiwaku kōi), розуміється як порушення громадського порядку, що зазвичай стосується недбалого ставлення до громадського добробуту чи моральних норм. За такі дії можуть накладатися штрафи або застосовуватися адміністративні заходи. У Великобританії термін хуліганства охоплює широкий спектр злочинів, пов'язаних із порушенням громадського порядку та моральних стандартів. Це може стосуватися вандалізму, грубого поводження на публіці або конфліктів з правоохоронними органами. Штрафи або адміністративні заходи є типовими покараннями за такі правопорушення. У Канаді поняття хуліганства (mischief) включає вандалізм, пошкодження майна та агресивну поведінку, що загрожує громадському порядку і безпеці. Залежно від серйозності інциденту, покарання може варіюватися від штрафів до умовного або реального ув'язнення [7, с. 4].

Висновки. Проведене дослідження свідчить, що хуліганство є складним і багатогранним правовим явищем, формування якого відбувалося під впливом суспільних, культурних та правових змін. Хоча термін «хуліганство» з'явився порівняно нещодавно, поведінка, яка характеризується грубим порушенням громадського спокою та демонстративною неповагою до встановлених правил, існувала в суспільстві протягом всієї історії. Історико-правовий аналіз показує, що в ранньому українському праві окремої заборони на хуліганство не існувало. Такі діяння отримували правову оцінку як посягання на життя, здоров'я, честь, гідність, майно або інші суспільні відносини, залежно від характеру завданої шкоди. Самостійна кримінальна заборона на хуліганство сформувалася в XX столітті, коли законодавець почав розглядати грубе порушення громадського порядку як окремий об'єкт правового захисту. Важливу роль у розвитку цього правового регулювання відіграли Кримінальні кодекси УСРР 1922 і 1927 років, а пізніше Кримінальний кодекс УРСР 1960 року, де було введено відповідальність за хуліганство з урахуванням ступеня його небезпеки. Сучасний етап характеризується визначенням відповідальності за хуліганство у статті 296 Кримінального кодексу України, де кримінально караним визнається грубе порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства. Аналізуючи сучасне законодавство України, можна дійти висновку, що визначальним для відмежування хуліганства від інших правопорушень є не лише характер дій, а й їхні мотиви. Мотив явної неповаги до суспільства є ключовою ознакою суб'єктивної сторони хуліганства, при цьому громадський порядок охоплює встановлені правила поведінки, що забезпечують нормальне функціонування суспільного життя та безпеку громадян. Порівняльно-правове дослідження вказує на відсутність у закордонних системах єдиного підходу до визначення й криміналізації хуліганства. Наприклад, у Латвії використовується термін «хуліганство», тоді як у Литві, Естонії та інших державах відповідні діяння охоплюються правопорушеннями проти громадського порядку. Деякі системи взагалі не містять спеціальних положень щодо хуліганства, а оцінка такої поведінки здійснюється залежно від конкретних обставин і завданої шкоди. Зарубіжний досвід демонструє тенденцію до диференціації в оцінці хуліганських проявів. На відміну від українського підходу, що об'єднує багато небезпечних проявів у межах одного складу правопорушення, інші країни розділяють ці діяння між різними категоріями порушень. Таким чином, хуліганство слід розглядати не лише як окреме кримінальне правопорушення за статтею 296 КК України, але й як історично сформоване явище, що демонструє протиправну поведінку та зневагу до загальновизнаних правил. Порівняльний аналіз свідчить про необхідність подальшого вивчення оптимального співвідношення поняття хуліганства з іншими правопорушеннями та вдосконалення підходів до їхнього розмежування.

Список літератури:

1. Кримінальна відповідальність за хуліганські діяння: хуліганські злочини та склади злочинів : монографія / О. А. Івахненко ; за заг. ред. В. П. Ємельянова. Х. : Право, 2016. 184 с.

2. Наклович М. Л. Кримінально-правова боротьба з хуліганством / М. Л. Наклович. Львів : Вища школа, 1974. С. 38–43.

3. Налуцишин В. В. Кримінальна відповідальність за хуліганство (ст. 296 КК України) : [Монографія] / Налуцишин В. В. Х. : Харків юридичний, 2009. – 252 с.

4. Чупринський Б.О. Кримінальна відповідальність за хуліганство: порівняльно-правовий аспект. *Науковий вісник Ужгородського університету*. *Серія ПРАВО*. 2012. Випуск 18. С. 142–144. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/34da4b29-1dba-4e0f-b732-0376678e699b/content.

5. Кримінальна відповідальність за хуліганство, пов'язане з опором особам, наділеним владними повноваженнями під час виконання службових обов'язків чи іншим громадянам, що припиняли хуліганські дії : монографія / В. В. Шаблистий, О. А. Галемін ; за заг. ред. д.ю.н., доц. В. В. Шаблистого. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. 164 с.

6. Піщенко Г.І., Лисенко А.О. Кримінологічна характеристика хуліганства. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2024. № 11. С. 424–428. DOI https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-11/98.

7. Булькевич А.В. Кримінально-правове значення хуліганського мотиву. *Академічні візії*. 2024. Випуск 31. С. 1–12. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.11916681.

8. Leka, Y. V. Problems of qualification of motives of criminal offenses. *Actual problems of improving of current legislation of Ukraine*. 2021. № 57. С. 94-102. URL: https://journals.pnu.edu.ua/index.php/apiclu/article/view/6034.

9. Налуцишин В.В. Кримінальна відповідальність за хуліганство (ст. 296 КК Укра їни) : дис. … канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 – Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2007. 15с.

10. Кримінально-правові та кримінологічні засади запобігання хуліганству в Україні : монографія / Д. А. Демчишин, С. М. Алфьоров. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 152 с.

11. Кримінальний кодекс УРСР від 1927 р. URL: https://www.twirpx.com/file/2126134/.

12. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341–III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/2341-14.

13. Тодика Є.Д. Щодо декриміналізації хуліганства в Україні. *Young Scientist*. 2019. № 4 (68) April. С. 157–160. DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-4-68-37.

14. Розслідування злочинів проти громадського порядку та моральності : навч. посібник. 2-е вид., доп. і перероб. / М. М. Єфімов. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 188 с.

15. Кришевич О.В. Міжнародно-порівняльний аспект кримінальної відповідальності за хуліганство. *Кримінально-правові та кримінологічні засоби протидії злочинам проти громадської безпеки та публічного порядку*. Харків, 2019. С. 114–117 URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/18_04_2019/pdf/53.pdf.

16. Литвин І.Р. Кримінальна відповідальність за хуліганські діяння у країнах пострадянського простору. URL: https://eprints.cdu.edu.ua/2397/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84_%D0%A7%D0%9D%D0%A3_2019%20%281%29-161-168.pdf

17. Артюхова В. В. Хуліганство: сучасні кримінально-правові та кримінологічні проблеми: монографія / за наук. ред. А. А. Музики. К.: ПАЛИВОДА А. В., 2022. 284 с.

18. Коржанський М.Й. Об'єкт і предмет злочину. Юридична академія МВС України. Дніпропетровськ : Ліра ЛТД. 2005. 252с.

19. Щерба В.М. Відповідальність за хуліганство за кримінальним законодавством окремих зарубіжних держав. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство».* 2026. Випуск № 03. Частина 3. С. 156–160. DOI: https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.03.3.23.

20. Андрушко П.П. Злочини проти виборчих прав громадян та їх права брати участь у референдумі: кримінально-правова характеристика. Київ. КНТ, 2007. 328 с.

Hermanov S. A. HOOLIGANISM AS A CRIMINAL-LEGAL PHENOMENON: GENESIS, MODERN UNDERSTANDING AND FOREIGN EXPERIENCE

The article examines hooliganism as a complex criminal-legal phenomenon that arose as a result of the long-term development of the public understanding of permissible behavior, public order, and the limits of criminal-legal response. The evolution of the concept of «hooliganism», its etymology, and the features of the formation of the corresponding criminal-legal prohibition are analyzed. Particular attention is paid to the debate over the origin of the term «hooliganism» and its various interpretations in the scientific literature. It is revealed that behavior that, by modern standards, can be attributed to hooliganism existed long before the appearance of the corresponding term, but in the early stages of legal development was not distinguished as a separate violation. The legal assessment of such actions depended on the nature of the harm caused and could be considered an encroachment on life, health, honor, dignity, property, or other social relations. The development of criminal-legal liability for hooliganism in Ukraine and in the Soviet period is investigated. The role of the Criminal Codes of the Ukrainian SSR of 1922 and 1927, as well as the Criminal Code of the Ukrainian SSR of 1960 in the formation of hooliganism as a separate criminal offense is determined to be significant. The transition from a general response to a violation of public order to the normative consolidation of a special component of hooliganism is traced. Special attention is paid to the modern understanding of hooliganism according to Article 296 of the Criminal Code of Ukraine. The main features of this offense are highlighted: a gross violation of public order, a motive of obvious disrespect for society, special audacity or exceptional cynicism. The importance of the subjective side, primarily the motive of obvious disrespect for society, in separating hooliganism from other offenses and administrative torts is emphasized. The absence of a legally established definition of public order causes discussions about its content, which requires further scientific study. A comparative analysis of criminal law approaches to countering hooliganism in foreign countries has been conducted. It has been found that there is no universal approach to criminalizing such acts. In some countries, the term "hooliganism" is used, while in others such acts fall under other categories of offenses against public order, peace, security or morality. The features of legal regulation in Latvia, Lithuania, Estonia, Switzerland, Spain, Sweden, as well as individual approaches of Anglo-American and Asian legal systems have been analyzed. A tendency to differentiate the assessment of hooliganism by the nature of behavior, the method of its commission, the consequences and the degree of public danger has been established. It is proved that foreign experience indicates the possibility of a differentiated approach to the legal assessment of hooliganism and can be used to improve Ukrainian criminal legislation, in particular in the context of distinguishing hooliganism from related offenses and specifying its criminal-legal features.

Keywords: *hooliganism, criminal offense, public order, hooligan motive, criminal liability, criminal law, genesis of hooliganism, comparative legal analysis, foreign experience, Article 296 of the Criminal Code of Ukraine.*

Дата першого надходження статті до видання: 01.09.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 15.09.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 18.11.2026